

ватним тут є системний підхід. Його суть полягає в тому, що підприємство розглядається як деяка система, що діє, яка складається з елементів, управляється, проводить і має мету свого існування. В рамках такого підходу пропонується відвернутися від аналізу окремих бізнес-процесів і розглянути підприємство ззовні, як єдине ціле, тобто оцінювати системний ефект підприємства.

Системний ефект підприємства — це різниця між прибутковою вартістю бізнесу і вартістю його елементів (ліквідаційною вартістю). Цей показник відповідає поняттю гудвіл. Ця концептуальна основа разом з аналітичною роботою з виявлення взаємозв'язку бізнесу як системи з основними ціноутворюючими параметрами ринку дозволяє створити адекватну модель оцінки бізнесу на основі обліку вартості як матеріальних, так і нематеріальних активів.

Література

1. Фінансовий ринок України/Інформаційно-аналітичний бюлетень України. — № 3. — Березень 2006 р.
2. Орланюк-Малицкая Е. А. Платежеспособность страховой организации — М.: Изд. Центр СО «АНКИЛ», 1994. — 152 с.
3. Сухов В. А. Государственное регулирование финансовой устойчивости страховщиков. — М.: Издательский центр «Анкил», 1995. — 112 с.

Стаття надійшла до редакції 27.12.2007

УДК 311.21.316.422

А. В. Яценко, канд. екон. наук, здобувач
кафедри статистики,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлюються теоретичні питання регулювання інноваційно-інвестиційною діяльністю. Розглядається сутність основних методів регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційно-інвестиційна діяльність, регулювання, методи.

Ефективність державного регулювання інноваційно-інвестиційною діяльністю повною мірою залежить від методів, прийо-

мів, підходів, важелів, інструментів — основних регуляторів механізму управління, за допомогою яких змінюються напрями інноваційно-інвестиційної діяльності та обсяги інвестицій, їх раціональний розподіл та розміщення, що сприятиме розширенню інноваційного відтворення основних фондів, поліпшенню фінансового становища підприємств та інвестиційної спрямованості амортизаційних відрахувань. До них належить реформування діючої амортизаційної системи, створення економічних, правових та організаційних засад амортизаційної системи, орієнтованої на прискорення науково-технічного прогресу, інвестиційний розвиток та фінансове зміцнення економіки країни. Удосконалення нормативно-правової бази інноваційно-інвестиційної діяльності і забезпечення на цій основі надійного інституційного захисту прав інвесторів, створення рівних умов господарювання для вітчизняних та іноземних інвесторів. Стимулювання нарощування обсягів заощаджень населення як інвестиційної складової, посилення ролі страхових та пенсійних фондів. Розширення фондового ринку, підвищення його ролі в залученні інвестицій та перерозподілу капіталу в національній економіці. Вдосконалення системи страхових послуг, що сприятиме стабільності та розвитку підприємництва в країні. Спрямування бюджетних коштів на фінансування державних цільових програм через механізми кредитування Державного банку реконструкцій та розвитку. Запровадження економічних стимулів пріоритетного залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність через створення систем пільгового рефінансування комерційних банків у разі надання ними пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проєктів. Підтримка промислово-фінансових груп з спрямуванням їх ресурсів на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів. Підвищення інвестиційної привабливості територій, забезпечення ефективності функціонування вільних економічних зон, територій зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності та депресивних територій. Істотне збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій та направлення їх на технологічне оновлення економіки країни на підвищення продуктивності виробництва за мотивами праці як основного чинника продуктивності виробництва на заході, які стимулюватимуть працівників щодо досягнення індивідуальних і спільних цілей діяльності підприємства (організації).

Методи регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності створюють такі умови праці, які сприяють підвищенню освітнього та кваліфікаційно-професійного рівня працюючих, їх науково-технічної творчості. Формують ефективну мотиваційну політику,

яка сприяє виконанню працівниками виробничого завдання, що, в свою чергу, спонукає працівників до формування у них достатнього рівня знань, умінь і навичок для виконання встановлених посадою функціональних обов'язків, що забезпечується підвищенням освітнього та кваліфікаційно-професійного їх рівня.

Мотивація трудової діяльності працівників залежить від надання рівних можливостей щодо зайнятості та посадового просування за критерієм результативності праці; узгодження рівня оплати праці працівників у відповідності з їх особистим внеском у результат діяльності підприємства, фірми залежно від ступеня підвищення продуктивності праці; створення належних умов для захисту здоров'я, безпеки праці та добробуту всіх працівників; забезпечення можливостей для зростання професійної майстерності, реалізації здібностей працівників, підвищення кваліфікації та перекваліфікації; підтримування в колективі такого психологічного клімату, який би сприяв реалізації загальної мети, партнерству між роботодавцями та найманими працівниками [1].

Під впливом регуляторів інноваційно-інвестиційної діяльності змінюється структура зайнятого населення в різних видах економічної діяльності, секторах економіки, регіонах, яка призводить до формування відповідної професійно-кваліфікаційного рівня працюючих, що змінюють пропозицію на ринку праці.

Під впливом перелічених регуляторів інноваційно-інвестиційної діяльності формується загальна пропозиція праці. Вплив регуляторів цієї діяльності на попит праці (робочої сили) можливо розглянути через утворення ефективних робочих місць та ліквідацію неефективних. Зміна механізму ціноутворення на готову продукцію може привести до зміни рентабельності виробництва, що є одним з головних чинників фінансування утворення нових робочих місць. Зміна попиту на ринку готової продукції залежить від характеру пристосування ставок оплати і цін на готову продукцію. І чим менш чутливо вони реагують на зміни на ринку готової продукції, тим більш реагуючим на ці зміни виступає попит на працю. Що стосується попиту роботодавця на робочу силу, то він залежить, як правило, від трудових витрат на її утримання та кон'юнктури тих чинників, що доповнюють працю у процесі виробництва (зміна цін на засоби виробництва). Крім того, формування попиту на працю на підприємствах (кількості робочих місць) залежить також від їх стратегії на ринках, чинників виробництва і готової продукції.

До методів регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності відносять засоби, що здійснюють її діяльність, з точки зору реалі-

зації функцій; з точки зору впливу на ринки інвестицій та інновацій, активізації їх діяльності.

Методи регулювання поділяються на адміністративні, економічні, соціальні. Вони спрямовані на урегулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у відповідності до побудови інноваційної моделі розвитку країни, що забезпечує формування сприятливого національного інвестиційного клімату і підприємницького середовища, зростання добробуту населення.

До адміністративних методів відносяться правові та законодавчі акти, що регулюються Конституцією України, Господарським кодексом України та Законами України, яких обов'язково повинні дотримуватися учасники інвестиційно-інноваційного процесу. Так, Господарський кодекс України встановлює правове регулювання інноваційної діяльності, Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає основні принципи державної інноваційної політики, її об'єкт, повноваження Кабінету Міністрів України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевого самоврядування у сфері інноваційної діяльності. Крім того, цей закон регламентує правовий режим інноваційних проєктів, продуктів і продукції, інноваційних підприємств та державну реєстрацію інноваційних проєктів, регламентує питання фінансової підтримки інноваційних проєктів, визначає особливості у оподаткуванні та митному регулюванні інноваційної діяльності, а також регулює міжнародне співробітництво у цій діяльності. У Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначені правові, економічні та організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, у тому числі права та обов'язки суб'єктів інвестиційної діяльності, відносини між ними. Детально в Законі розглянуті джерела фінансування, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності і захист інвестицій. У Законі України «Про режим іноземного інвестування» визначаються особливості режиму іноземного інвестування, державні гарантії захисту іноземних інвестицій тощо. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» визначає правові, економічні, організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного

та соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного та соціального розвитку держави [2].

Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності повинен дотримуватися основних принципів, на яких базується державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України, орієнтуватися на прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, районів та міст, прогнози та програми розвитку галузей економіки, повноваження та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку.

Зауважимо, що прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку розробляються на основі результатів проведеного комплексного статистичного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалу, конкурентоспроможності вітчизняної економіки та оцінювання досягнутого рівня розвитку економіки і соціальної сфери з урахуванням впливу зовнішніх політичних, економічних, у тому числі соціальних ризиків, та інших чинників, очікуваних тенденцій зміни їх впливу на перспективу.

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери, створює умови для наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку та суб'єкти науково і науково-технічної діяльності.

У Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу» визначаються правові, організаційні та фінансові основи експертної діяльності в науково-технічній сфері, а також загальні основи і принципи регулювання суспільних у галузі організації та проведення наукової та науково-технічної експертизи.

Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» визначає правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків в Україні. Державне сприяння інноваційній діяльності технологічних парків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидювання проектів технологічних парків.

У Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» визначаються правові, організаційні та фінансові за-

сади цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, а також основні завдання, принципи, суб'єкти та об'єкти наукової та науково-технічної експертизи.

Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» визначає правові та організаційні основи створення діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів [3].

Що стосується економічних інноваційно-інвестиційних методів регулювання, то їх можна поділити на декілька видів залежно від напрямів його регулювання.

Перший напрям стосується структурних перетворень в економіці згідно стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні на 2003—2013 рр. До цього напрямку відносяться методи, що забезпечують:

- модернізацію електростанцій, впровадження нових та відновлюваних джерел енергії, новітніх ресурсозберігаючих технологій;

- розвиток машинобудування та приладобудування як бази до високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва;

- розвиток високоякісної металургії;

- розвиток нанотехнологій, мікроелектроніки, інформаційних технологій та телекомунікацій;

- удосконалення хімічних технологій, нових матеріалів, розвиток біотехнологій;

- високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості;

- розвиток транспортної системи: будівництво і реконструкція;

- розвиток охорони і оздоровлення людини та навколишнього середовища;

- розвиток інноваційної культури суспільства.

Економічні методи сприятимуть стабілізації та розвитку добувної та переробної промисловості (насамперед вугільної), ПЕК, транспорту, будівництва та інші; фінансово-кредитній політиці (інвестиції, регулювання грошового обігу, зміна податкових ставок та інші); створенню умов для вільної ефективної підприєм-

ницької діяльності, стимулюванню малого бізнесу; створенню конкурентоспроможного середовища.

Другий напрям стосується регулювання складної демографічної ситуації в країні, проведенням активної демографічної політики. Сучасна демографічна ситуація в Україні характеризується зниженням народжуваності, проблемами створення та утримання української сім'ї, високою смертністю населення, особливо серед чоловіків працездатного віку, негативними міграційними процесами, постарінням населення і як результат, депопуляцією населення. Така несприятлива демографічна ситуація потребує проведення активної демографічної політики в країні, запровадження наступних методів: регулювання демографічних процесів (пільги, доплати, матеріальна допомога при народженні та інші); охорони здоров'я та економічної безпеки; регулювання трудової міграції, захист національного ринку праці.

Третій напрям — активна кадрова політика, яка обумовлена роллю і місцем різних соціально-демографічних груп населення в сфері зайнятості, тенденціями у зміні структури зайнятості, економічною і соціальною функціями молоді, їх роллю у формуванні трудового потенціалу країни.

Зазначимо, що в останні роки знижується рівень зайнятості молодих людей у таких галузях, як чорна і кольорова металургія, вуглевидобувна, хімічна і нафтохімічна промисловість, машинобудівельна та деякі інші через важкі й шкідливі умови праці, низьку оплату праці та зниження престижності праці у вище перелічених галузях. Це призводить до зниження продуктивності праці, зростання рівня безробіття серед молоді і, як наслідок, до значних втрат в економіці країни.

Прийнятий Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» певною мірою сприяє зниження безробіття серед молодих людей, оскільки надає пільги для неповнолітніх та молодих спеціалістів, у тому числі право на перше робоче місце. Але не зважаючи на його прийняття, рівень безробіття серед молодих людей залишається ще високим.

У вирішенні проблем зайнятості молоді слід виходити з того, що надання освітніх послуг, набуття професій, відповідного професійно-кваліфікаційного рівня молодими людьми залежить від стратегії економічного та соціального розвитку країни, від існуючого дисбалансу між попитом та пропозицією кваліфікованої робочої сили на ринку праці. У цьому контексті одержання професії та освіти молодими людьми регламентується активною кадровою політикою в країні.

В Україні приймаються необхідні заходи, спрямовані на підтримку професійного навчання молоді, підвищення її конкурентоспроможності та якості як робочої сили. Залучення висококваліфікованої молоді до праці сприятиме підвищенню її інтенсивності праці, передусім, у тих галузях, що забезпечують інноваційний розвиток країни, її економічне зростання і соціальний добробут.

До цього напрямку відносяться наступні методи: розвиток системи безперервної освіти, підготовки та перепідготовки кадрів; створення нових робочих місць; організація громадських робіт, гнучких форм праці; квоти для багатодітних матерів, матерів — однаків, молоді, біженців, інвалідів, осіб, звільнених з місць ув'язнення; моніторинг ринку робочої сили.

Що стосується осіб середнього віку, то вони у наслідок структурних змін в економіці, потребують послідовної переорієнтації на нові види діяльності і масштабні перекваліфікації. Особи цієї вікової групи володіють професійним досвідом, навичками, високою працездатністю та достатньою трудовою мобільністю, становлять основу сучасного трудового потенціалу країни.

Активна кадрова політика стосується також працездатних осіб старших вікових груп та осіб пенсійного віку. Вона направлена на підвищення їх економічної активності у суспільному виробництві. Зазначимо, що структурна перебудова економіки негативно впливає саме на цю категорію населення. Особливості цієї категорії робочої сили полягають у високому рівні професійних знань, навичок та освіти, наявності великого практичного досвіду і можливості навчання ними молодих людей кваліфікованій праці.

Проведення активної кадрової політики передбачає рівну можливість працевлаштування як жінок, так і чоловіків, оскільки жінки значною мірою визначають якість діючої робочої сили і значний внесок у відтворення здорового покоління. Серед працівників, які проходили професійне навчання, перенавчання, підвищували кваліфікацію, брали участь у громадських роботах, жінки складали дві третини.

Четвертий напрям — політика підвищення рівня життя населення. До цього напрямку можна віднести такі методи:

— підтримку реальної заробітної плати та забезпечення необхідного рівня мінімальної зарплати (раціональне співвідношення мінімальної зарплати, пенсій, допомоги, стипендій до прожиткового мінімуму);

— розвиток освіти, культури, мистецтва;

— здійснення програми забезпечення житла (запровадження системи доступних кредитів на житло, включаючи придбання житла на вторинному ринку, надання доступного тимчасового житла);

— удосконалення тарифної системи та поетапне встановлення міжкваліфікаційної (міжпосадової) диференціації в оплаті праці, побудованої з урахуванням відмінностей у складності виконуваних робіт (кваліфікації) та їхньої відповідальності.

До соціальних методів відносяться наступні:

— захист трудових прав громадян, зняття або пом'якшення проблеми неплатежів;

— підвищення ролі позабюджетних фондів у вирішенні соціально-економічних проблем;

— захист працівників, що знаходяться під ризиком звільнення;

— матеріальна допомога переселенцям, біженцям, підтримка малозабезпечених і непрацевдатних прошарків населення;

— підтримка працівників сільського господарства та інші.

Основу всіх методів становлять: інформація, аналіз, прогноз та висновки щодо стану, закономірностей розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності. І лише на підставі цього приймаються адміністративні рішення щодо коригування діючих поточних заходів і програм, а також внесення коригувань або розробки законів, постанов Кабінету міністрів України, наказів Міністерства фінансів, Мінекономіки, Мін'юсту України тощо. Ефективність перелічених вище методів полягає в їх єдності, комплексності, системності розробки, напрямів дії, реалізації, якщо вони здійснюються в межах правового поля та фінансових можливостей економіки країни по відношенню до інноваційно-інвестиційної діяльності.

Література

1. *Бараник З. П.* Функціонування ринку праці: статистична оцінка. — К.: КНЕУ, 2007. — 370 с.

2. *Абалкин Л.* Проблемы выбора стратегии на XXI век // Проблемы теории и практики управления. — 1998. — № 2. — С. 3—17.

3. Статистика ринків: Підруч. для вищ. навч. закл. / ДАСОА Держкомстату України; наук. ред. Н. О. Парфенцевої. — К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2007. — 863 с.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2007